

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.38>

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

Туровець Ю.М.,

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального права та процесу
Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова,
заслужений юрист України
<https://orcid.org/0000-0002-1110-9234>

Туровець Ю.М. До питання про методологію дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва.

У статті визначені окремі аспекти методології дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва. Автором вказано на важливості застосування в практиці наукового пізнання правильного та повного арсеналу методів та засобів дослідження, що безпосередньо впливає на його вичерпність та якість, коректність результатів.

Автором вказується позиція, що маючи свої завдання, зміст та внутрішню організацію, теорія адміністративних послуг у сфері будівництва спрямована на розширення, поглиблення, уточнення, систематизацію та підвищення надійності наукових даних.

Метод дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва автор визначає як правила або приписи цілеспрямованої теоретичної чи практичної діяльності в межах адміністративних послуг у сфері будівництва, а також як знання про раціональні способи, прийоми, операції, процедури щодо їх здійснення.

Автор відстоює позицію, що методологію необхідно визначати через вчення про метод та вчення системи таких методів, і вважає, що найважливішим тлумаченням методології дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва доцільно вважати те, що вона є системою методів, підходів, способів, які застосовуються в науці адміністративного права під час здійснення досліджень адміністративних послуг у сфері будівництва.

У межах дослідження автор вказує на існування методів-операцій (аналіз, синтез, дедукція, індукція тощо), які є переважно технологією роботи з науковим матеріалом та їх слід відмежовувати від складних методів, таких як діалектика, синергетика, що притаманні усім наукам і є ефективними в межах кожної з них. Разом із тим, у правознавстві використовуються приватні методи: історичний, конкретно-соціологічний, психологічний, математичний, статистичний та інші методи. Також автор доводить важливу роль порівняльно-правового методу.

Ключові слова: методологія дослідження, метод дослідження, адміністративні послуги, будівництво, діджиталізація.

Turovets Yu.M. On the question of the methodology of research of administrative services in the field of construction.

The article identifies some aspects of the methodology of research of administrative services in the field of construction. The author points out the importance of applying in the practice of scientific knowledge the correct and complete arsenal of research methods and tools, which directly affects its comprehensiveness and quality, correctness of results.

The author points out the position that having its own tasks, content and internal organization, the theory of administrative services in the field of construction is aimed at expanding, deepening, refining, systematizing, and improving the reliability of scientific data.

The author defines the method of research of administrative services in the field of construction as rules or prescriptions of purposeful theoretical or practical activity within administrative services in the field of construction, as well as knowledge of rational methods, techniques, operations, procedures for their implementation.

The author defends the position, the methodology must be determined through the doctrine of the method and study of the system of such methods, and we believe that the most important interpretation of the methodology of research of administrative services in construction is that it is a system of methods, approaches, methods of administrative science. rights during the implementation of research on administrative services in the field of construction.

Within the study, the author points out the existence of methods-operations (analysis, synthesis, deduction, induction, etc.), which are mainly technology of working with scientific material, which should be distinguished from complex methods such as dialectics, synergetic, which are inherent

in all sciences and effective within each with it. At the same time, private methods are used in jurisprudence: historical, concrete-sociological, psychological, mathematical, statistical methods and other methods. The author also proves the important role of the comparative law method.

Key words: research methodology, research method, administrative services, construction, digitalization.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що на сьогодні в Україні зроблено перші кроки до оптимізації системи надання послуг в сфері будівництва, система надання таких послуг у сфері будівництва була і залишається однією з найбільш корумпованих, а тому влада та інститути громадянського суспільства постійно працюють над тим, щоб запровадити дієві механізми забезпечення від корупційних ризиків шляхом законодавчого унормування розмежування функцій дозвільних органів та діджиталізації процесу надання адміністративних послуг. В цьому контексті для науки адміністративного права залишаються актуальними питання, пов'язані із тим, що сучасний розвиток правової науки, в тому числі адміністративного права, неможливий без обґрунтованого переосмислення предметної галузі, зокрема, надання послуг у сфері будівництва. Здійснення влади держави засноване на ефективній роботі її інститутів, які мають вчиняти політичний вплив на суспільство, так і управління правовими, економічними, інформаційними, соціальними, культурними та іншими відносинами в ньому. Відповідно, здійснюючи своє наукове дослідження у сфері надання різних видів адміністративних послуг, автор, надаючи неточне визначення того чи іншого процесу чи правового явища, застосовуючи недоцільні дослідницькі методи, може зіштовхнутися із порушенням цілісності дослідження, що породжує основну проблему, з якою зіштовхуються майже всі дослідники – заміну понять і, як наслідок, неправильні висновки.

Сьогодні проблематика теоретичного осмислення методологічних засад сфери адміністративних послуг є широко затребуваною серед учених. Особливу увагу цій предметній галузі у своїх дослідженнях приділили: В. Авер'янов, Ю. Битяк, М. Костицький, Г. Писаренко, В. Тимошук, Л. Тимченко, О. Циганов та інші. Проте невирішеною частиною загальної проблеми є визначення особливостей застосування методологічного арсеналу дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва.

Метою статті є визначення особливостей методології дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва.

Виклад основного матеріалу. Відсутність правильного розуміння того, що стоїть за термінами «методологія», «метод», «теорія», безу-

мовно вносить плутанину в дослідження вченого та ускладнює процес пізнання. Інформація, отримана автором, має пройти декілька етапів до того, як стати теорією і лише за умови, що остання починає включати в себе отримані в процесі наукового пошуку знання про причини явищ, що вивчаються, і ті закономірності, яким вони підкоряються. Маючи свої завдання, зміст та внутрішню організацію, теорія адміністративних послуг у сфері будівництва спрямована на розширення, поглиблення, уточнення, систематизацію та підвищення надійності наукових даних. Вона є основою подальшого пізнання у цій галузі науки, тобто, виконує методологічну функцію. В результаті метод чи методологія у науковій діяльності – це знання, за допомогою якого здобувається нове знання. Тобто один і той же фрагмент знання щодо особливостей адміністративних послуг у сфері будівництва в одному випадку може розглядатися як теорія (знання, що розробляється), а в іншому – як метод (знання, за допомогою якого розробляється теорія).

Аналіз класифікації понять методу [1; 2] вказує на деякі його відмінності від теорії та стихійної предметної діяльності, а також на його самостійний статус як особливого виду знання (інструменту отримання та впорядкування нової наукової інформації). Якщо теорія є системою логічно взаємозалежних висловлювань про об'єкт, то спосіб – це система правил впливу над об'єктом. Таким чином, метод дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва можна визначити як правила або приписи цілеспрямованої теоретичної чи практичної діяльності в межах адміністративних послуг у сфері будівництва, а також як знання про раціональні способи, прийоми, операції, процедури щодо їх здійснення.

Проте, варто констатувати, що метод не лише фокусує у собі прийоми, методи роботи з науковим матеріалом, а також вказує на оптимальний курс (напрямок) дослідження конкретної сфери. Причому головним елементом методу є вектор, що його детермінує, і зміст – його закономірність. Так, метод пізнання адміністративних послуг у сфері будівництва варто розглядати як систему правил (вимог), сформульованих на основі знання закономірностей цієї галузі дійсності, яка орієнтує дослідника у його пізнавальній діяльності.

Дослідження наукових джерел щодо методології досліджень дає підстави констатувати деяку складність цієї категорії, зважаючи на те, що юридична наука не характеризується одноставністю у тлумаченні та змісті поняття «методологія», як і більшість правових категорій, що можемо пояснити різноманітністю галузей правової науки, підходами до формулювання методології дослідження в кожній із них, а також науковими баченнями, яких дотримуються фахівці в межах теорії права та теорії, зокрема, адміністративного права.

До прикладу, окремі дослідники приходять до висновку про тотожність та синонімічність понять методології та методів дослідження [3, с. 15]. Водночас вітчизняна юридична наука визначає методологію як учення про науковий метод пізнання або як систему наукових принципів, на яких ґрунтується дослідження та здійснюється вибір сукупності пізнавальних засобів, методів, прийомів дослідження [3, с. 69].

В свою чергу П.М. Рабіновичем вказувалось, що методологія юридичної науки є системою підходів і способів наукового дослідження, теоретичних засад їх використання під час вивчення державно-правових явищ [5, с. 618]. Разом із тим ми схильні підтримувати позицію тих науковців, що визначають методологію через вчення про власне метод та вивчення системи таких методів, і вважаємо, що найважливішим тлумаченням методології дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва доцільно вважати те, що вона є системою методів, підходів, способів, які застосовуються в науці адміністративного права під час здійснення досліджень адміністративних послуг у сфері будівництва. Однак в цьому контексті хочемо відзначити неможливість вичерпання змісту методології дослідження лише сукупністю методів і в подальших наукових дослідженнях ми також будемо говорити про систему загальнотеоретичних принципів, логічних прийомів, теоретичних засад використання методів та засобів дослідження, оскільки лише такий комплексний підхід надає досліднику можливість вирішувати ті завдання, які він ставить перед собою у зв'язку із дослідженням в нашому випадку адміністративних послуг у сфері будівництва.

Головною функцією методології необхідно назвати організаційну, яка співпрацює з іншими функціями (критики, рефлексії, програмування, тощо). Будь-яка теорія в сфері адміністративних послуг є певною мірою засадами подальшого пізнання щодо адміністративних послуг у сфері будівництва. Проте сама по собі окремо взята приватна теорія у сфері будівництва та здійснення функцій сервісної держави не може повною мірою забезпечити якість та зміст дослідження. Для дослідника необхідний вектор у системі координат, правильний орієнтир наукового пошуку, у цьому сенсі певну допомогу йому надають знання про закономірності реальності, що вивчається. Остання по суті є цілісним, єдиним, взаємопов'язаним системним утворенням, і, відділяючи з нього той чи інший пласт, певний об'єкт для дослідження, так чи інакше необхідно враховувати всю композицію. А це означає, що потрібно враховувати загальні закономірності розвитку матеріального та ідеального (духовного) світу. При такому розумінні методологія виконує світоглядну функцію в тому числі в межах правничої науки.

Таким чином, методологія в загальному, з одного боку, є результатом пошуку загальних філософських основ буття, а з іншого, – квінтесенцією загальних засад різних приватнонаукових методологій. У зв'язку із цим справедливо видається теза про те, що підходити до змісту методології тільки з позиції її етимології не завжди правильні. Тому не варто обмежуватися лише розумінням методології як вчення про методи, а й бачити у ній світоглядне призначення.

Наявність у кожної юридичної науки, зокрема науки адміністративного права, свого власного предмета пізнання, визначає вилучення та використання із загальної методології права потрібних їй методів.

У межах цього дослідження варто вказати на існування методів-операцій (аналіз, синтез, дедукція, індукція тощо), які є переважно технологію роботи з науковим матеріалом, які слід відмежовувати від складних методів, таких як діалектика, синергетика тощо. Вказані методи притаманні усім наукам і є ефективними в межах кожної з них. Разом із тим, у правознавстві використовуються приватні методи: історичний, конкретно-соціологічний, психологічний, математичний, статистичний методи та інші методи. За кожним із них стоять свої цінності та підходи до пізнання права та пов'язаних із ним явищ суспільного життя. За допомогою історичного методу об'єктивна дійсність пізнається вже такою, якою вона є насправді з усіма її закономірними та випадковими проявами. Історичний метод в нашому випадку допомагає оцінити з позиції часу корисність чинного права у межах конкретного етапу національного розвитку, зважаючи на ту політико-економічну ситуацію у країні, що складається саме зараз. Незалежно від пояснення того, як склався існуючий порядок, історія права може сприяти кращому розумінню цього порядку, в його цілому та зокрема. Власне, дослідження через призму історичного методу дозволить глибше оцінити причини та передумови запровадження правового регулювання адміністративних відносин щодо надання послуг у сфері будівництва, вплив державного устрою на формування таких норм, переформатування сучасного адміністративного сервісного законодавства у бік діджиталізації.

Соціологічний метод полягає у цінності соціології для законодавчої політики. Соціальні явища обумовлені законами, за якими вони відбуваються, їхнє знання дає можливість передбачати і досягати певних результатів шляхом поєднання суспільних сил із соціальними законами. У конкретно-соціологічному дослідженні застосовуються такі методи: а) збирання соціологічної інформації; б) систематизація фактів; в) аналіз залежностей.

Так, вивчення задоволеності усіх суб'єктів, що споживають послуги у сфері будівництва, може локалізувати основні проблеми та удоско-

налити механізми надання таких послуг. Проте, зважаючи на те, що досліджувані нами послуги так чи інакше можуть задовольняти не лише потреби підприємницького характеру, в межах застосування соціологічного методу є ймовірність отримання реального розуміння споживчості таких послуг і перенесення їх характеру частково в приватно-правову площину. Крім того, досліджуваний метод, застосовуваний до суб'єктів надання адміністративних послуг, також слугуватиме надійним показником якості правозастосування та потреб його удосконалення.

З позиції психологічного методу право визначається та досліджується як явище індивідуальної психіки людини. Соціальний момент у праві сприймається під кутом зору психологічно-правових переживань. На образи, сприйняття і характеру суспільних відносин впливає психологічна реакція людей як форма емоційного спілкування, яка визначає волюву рефлексію, тобто, певний вибір, волевиявлення. Якщо вибір збігається із розпорядженням законодавця, то, отже, норма права досягає свого результату. В цьому контексті необхідно стверджувати, що так чи інакше, надання будь-якої послуги, навіть через електронну систему, пов'язана з емоційними переживаннями суб'єкта отримання таких послуг і оцінкою його реакцій на ті чи інші правові явища та процедури.

До приватних методів юридичної науки також належать і такі методи, як техніко-юридичний (або формально-юридичний) та порівняльно-правовий методи. Техніко-юридичний метод полягає в інтерпретації правових актів, формально-юридичному аналізі правових конструкцій, характеристиці засобів та прийомів техніки юриспруденції, тощо. Суть формально-юридичного методу полягає у визначенні юридичних понять, у виявленні зовнішніх ознак правових явищ, їх відмінності один від одного, встановлення класифікацій, створенні логічних конструкцій на базі законодавчих (легальних) понять та визначень, а, зважаючи на те, що напрямок діджиталізації адміністративних послуг у сфері будівництва перебуває на стадії свого фактичного становлення, то правильне нормативне закріплення понять та процесів на цьому етапі відіграє вирішальну роль, в тому числі в можливості подальшого ефективного правозастосування.

Порівняльно-правовий метод (компаративістика) полягає у зіставленні правових систем різних країн (макрорівняння), а також однієї й тієї ж країни в різні періоди часу з метою виявлення їх переваг та недоліків, або у дослідженні окремих елементів правових систем (мікрорівняння). На сьогодні неможливо говорити про будь-які державо-творчі та правові процеси, не

заглиблюючись в контекст європейської інтеграції, що вимагає від дослідника вивчення досвіду правового регулювання адміністративних послуг у сфері будівництва як на рівні ЄС, так і практики праворегулювання окремих країн-членів ЄС з метою запровадження найкращих національних практик та приведення національного законодавства України у відповідність із правом ЄС. Тому не варто на сьогодні говорити про другорядність компаративістики, як то мало місце на початках становлення незалежності України і стверджувати, що основний наголос у методології необхідно робити на методи, що ґрунтуються на закономірностях, що дають нам дослідження через призму соціологічного, психологічного та частково історичного методів.

Висновки. Підсумовуючи, необхідно відзначити важливість вивчення та коректного застосування усіх можливостей та засобів методології дослідження адміністративних послуг у сфері будівництва. Лише через системне тлумачення цього поняття як сукупності загальних та приватних методів, засобів, принципів дозволить забезпечити ту якість дослідження, що характеризуватиметься ефективним організаційно-правовим забезпеченням сервісної діяльності держави у сфері будівництва. Кожен прогрес у методах науки лежить на непізаному проникненні у нові властивості самої речі. Від знаходження правильного способу залежить практичність будь-якої науки. Тому, збагачуючи юриспруденцію новими методами, ми по суті звільняємося від одномірних поглядів на праві. В свою чергу, ігнорування будь-якого методу спотворює розуміння правової реальності та веде до збоїв у правозастосуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сердюк О. В. Методологічні дослідження в правознавстві: зміна парадигм. Актуальні проблеми держави і права. 2005. Вип. 24. С. 217-224.
2. Рабінович П. М. Методологія вітчизняного загальнотеоретичного праводержавознавства: сучасні тенденції. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2003. № 1 (15). С. 37-45.
3. Попковская П.Я. Методология научных исследований. Минск : Информпрес, 2006. 182 с.
4. Циганов О. Методологія дослідження адміністративних послуг. у сфері правоохоронної діяльності України. *Jurnalul juridic național: teorie i practică*. 2018. № 2. С. 68-73
5. Рабінович П.М. Методологія юридичної науки. Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Українська енциклопедія, 2001. Т. 3: К – М. 792 с.